

boni retinentur, inutiles abjiciuntur, et corvis præda fiunt; sic mors nos omnes paulatim congregat in sagena sua, et tandem in die illa omnes e sepulchris extrahet, et exhibunt Angeli et separabunt malos de bonis. O tristem reparationem! Quam ægre valedicimus morituris nostris patribus, fratribus, amicis! Et tamen tunc speramus eos revidere in beata vita. Quid erit separari in æternum? Hoc est, quod ait Dominus: *Erunt duo in lecto uno: unus assumetur, et alter relinquetur.*

VII. Denique adventui diluvii comparatur, Matth. XXIV. *Sicut in diebus Noe, ait Dominus, ita erit et adventus Filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium, comedentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam, et non cognoverunt donec venit diluvium, et tulit omnes: ita erit et adventus Filii hominis.* Horrendum sane fuit diluvii spectaculum, sensim crescentibus aquis, circumcursabant per domos tremulae matres cum parvulis, nescientes quo pergerent: surgebant alii pavidi de mensa, et effugium quærebant; e cubili exiliebant sponsus et sponsa, huc ille, et illuc illa fugiebat, ut salientem evaderent undam. Vidisses quosdam repente superiora domus, alios etiam tectorum cacumina conscendere, nonnullos item excelsarum arborum ramos scandere, alios vero cum festinatione ad collium montiumque juga se proripere; sed frustra, nemo enim hanc aquarum vim et impetum evadere potuit. Ubique pavor, ubique tremor. O quam dolebant tunc, quod Noe hæc comminantem non audierant, sed irriserant. O Noe quam sapuisti, inquebant! O nos dementes, quam insani, quam stolidi fuimus! O si jam liceret arcam ingredi, quam cuperemus etiam tota vita in ea includi! Potuimus aliquando, sed nolimus; nunc volumus, sed non possumus. Ita pulchre in Gen. Cornel. a Lap. Similis, imo longe major erit calamitas in die iudicii, qui omnes ex improvise obruet et incendio, aliisque cladibus innumeris involvet. Ergo, auditores, quando per complures imagines inspeximus diem illum, superest ut ad eum sedulo nos paremus, ne quadret in nos illud, quod Judæis exprobrat Deus per Jeremiam c. VIII. *Milvus in caelo cognovit tempus suum; turtur et hirundo et ciconia custodierunt tempus adventus sui: populus autem meus non cognovit iudicium Domini.* Cognoscunt enim aves istæ tempus verum velut commodum ad redeundum et nidificandum; rursus tempus hibernum ad abeundum, et in tutiora loca se recipiendum; nos igitur adeo stupidi erimus, ut tempus extremi iudicii, bonis quidem blandum et serenum, reprobis vero austerum et procellosum non agnoscamus? Non muniamus contra fulgur il-

lud? Non ornemus ad nuptias agni? Non vigilemus furi? Non agnoscamus tempus messis? Non provideamus sagemam illam? Non fugiamus a diluvio illo?

CONCIO VIII.

INDICIA MUNDI JAM SENESCENTIS.

I. Raritas sanctorum. — II. Abundantia iniquitatis. — III. Defectus fidei. — IV. Romani imperii ruina. — V. Mundi perversitas.

THEMA.

Cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Luc. XXI.

Quod olim Aristoteles fertur respondisse Alexandro Magno, scripsisse videlicet se libros suos (Physicorum) et non edidisse, quod ita obscure scripsisset, ut pauci intellecturi essent; idem fere respondit Dominus discipulis interrogantibus de tempore excidii Jerosolymitani, consummationis sæculi, et adventus sui ad iudicium. Matth. XXIV. Ita enim illis ad hæc respondet, ut difficile sit dignoscere, quæ verba ad primum, quæ ad secundum, et tertium tempus pertineant; (quod tamen clarum fiet, cum omnia illa contigerint) et si quid inde certi colligimus sola propinquitatis est temporum illorum certa, designatio non est. Nimirum voluit nos Dominus abstinere a curiositate, et tristitia illa tempora semper expectare. Quod ad primam quæstionem attinet, eventus jam ostendit, vera dixisse Christum de eversione scilicet Jerosolymæ. Nec minus evenient, quæ futura prædixit de mundi interitu et adventu suo. Et si vero recte expendantur, non denuntiant quidem nobis annum, mensem, diem, denuntiare tamen videntur magnam illius propinquitatem, ut inde nos, in quos sæculorum fines devenerunt, cautiore reddamur. *Sicut quando videmus senem hominem, ait Chrysost. homi. L. in cap. XXIV. Matth. scimus quia propemodum moriturus est; quando autem, nescimus. Sic et cum mundum perturbatum videmus, casurum cognoscimus; quando autem, ignoramus.* Unde et Apostolus I. Thess. V. de die illo ait: *Tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti.* Ut enim mulier habens in utero, propinquitatem partus colligere potest, diem, hebdomadam et mensem certo scire non potest; ita nos adventum illum. Quare nec temere nec frustra egero, si vobis auditores, mundi senium ex verbis Christi, Prophetarum, et SS. Patrum denuntiavero.

I. Cum deficient in terra sancti. Ita sentit S. Chrysost. in cap. I. Matth. cum ait: *Sicut egredientibus Israelitis de Ægypto exterminata est Ægyptus, sic et sancti cum de isto mundo defecerunt, casurus est iste mundus.* Sic ubi

Loth exiit de Sodoma cum uxore et filiabus (solis ibi justis) pluit ignem et sulphur, vastaque est civitas, cui pepercisset Dominus, si vel decem justos ibi invenisset. Quemadmodum domus tunc ruit cum columnæ ejus corruunt aut vetustate tabescunt; ita etiam mundus ruet, cum sancti, quorum meritis et orationibus stat, deficient. Ita enim Rufinus in prologo ad vitas SS. PP. dicere non dubitavit: *Vere mundum quis dubitet meritis sanctorum stare? Venit aliquando abbas Hilarion ad abbatem Antonium, et dicit ei abbas Antonius: Bene venisti Lucifer qui mane oriris.* Et respondit abbas Hilarion: *Pax tibi columna lucis, quæ sustines orbem terrarum, uti habetur in vitis PP. lib. V. tract. XVII. num. IV.* Similiter legimus in vita S. Dominici apud Surto. IV. visum illi aliquando Deum arripere tres lanceas, quibus mundum perderet: videns id Dei Mater advolvitur ejus pedibus et supplicat pro mundo dicens: *Coram esse duos, Dominicum et Franciscum, qui vitæ suæ sanctitate mundum a sceleribus revocare possent.* Sic placatus est Christus, et sancti illi suis, quos instituere, Ordinibus, mundum ad frugem revocarunt. Idem S. Franciscus visus est in somno Innocentio III. Papæ collabentem Lateranensem Basilicam suis humeris sustinere: unde permotus Pontifex regulam ejus confirmavit.

Jam vero quis nescit quam rara sit avis nostro tempore, vir sanctus in terra? Ubi nunc strenui martyres? Ubi mirabiles illi anachoretæ? Ubi sancti illi præsules? Olim perdidit Deus Sodomam, quia decem justos in ea non invenit, Gen. VIII. At quot nunc perderet urbes, in quibus non sunt tot justi? Et vero quis audeat asserere, decimam mundi partem esse justam? Ego sane non ausim.

II. Cum abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum, quod ait Dominus Matth. XXIV. et de fine mundi a multis intelligitur. Ita enim S. Gregorius hom. XXXV. in Evang. cum ait: *Quamvis finis mundi ex ipso suo ordine pendeat, perversiores tamen quosque inveniens, quia digne ruinis illis opprimantur, innotescit.* Homo cum deficit a calore, affigi, delirare, baculo nixus incedere incipit, non dubitatur esse morti vicinus; ita etiam mundus, cum frigescere in charitate, torpere ad bene operandum, nihil fere de vita et passione Christi scire, reperuascere sensibus incipit, non procul ab interitu erit. Nimirum postremis sæculis memoria redemptionis nostræ tabescet, et in multorum cordibus pene obliterabitur ob suam vetustatem; adeoque sanguis Christi frigescet, quia ejus memoria et effusio longius recessit. Danielis cap. II. legimus, statuam Na-

buchodonosori per somnium visam, habuisse caput aureum, pectus argenteum, ventrem æneum, tibiae ferreas, pedes partim luteos, partim ferreos. Ex qua visione colligit B. Vincentius Valentinus Ord. S. Dominici (qui floruit anno 1415.) mundi finem non procul abesse. Statuam enim illam significare vult Ecclesiam, et caput quidem aureum denotare tempus primitivæ Ecclesiæ usque ad annos CCCC. quando Christiani ardebant charitate in Deum et proximum, quando credentium cor unum erat, quando perseverabant in oratione et fractione panis, offerebant bona sua Ecclesiæ, consurgebant summo mane ad Dei laudes, exterminabant omnia vitia, etc. Pectus argenteum tempus S. Augustini, Hieronymi, Ambrosii, quo tempore Ecclesia patiebatur ab Arianis, ita ut multum a primo splendore perdidit, tametsi tunc multi sancti passim reperiebantur. Sic testatur ipse S. Hieronymus in vita S. Malchi, quod Ecclesia postquam ad Christianos principes venit *Potentia quidem et divitiis major, sed virtutibus minor* facta sit. Venter æneus tempus a Gregorio Magno usque ad annum 1200. quo Machomet vastabat Africam, et Christus volebat mundum perdere; sed retinebatur meritis S. Francisci et Dominici, ut supra dixi. Pauciores quidem tunc sancti erant, viguit tamen fides vera et sinceritas animorum. Tibiæ ferreæ tempus ab anno 1200. durans usque ad nos ferreum et indomitum, quousque veluti ferrei homines igne tantum et verberibus, id est, timore pœnæ coerceri debent; non convertuntur miraculis, non moventur flagellis, peste, fame, bellis; erga se mutuo duri, asperi, invidi sunt, nigri, id est, absque candore. Pedes ferrei et lutei tempus Antichristi sub quo erunt homines indurati, et terrenis voluptatibus prorsus immersi ac lutosi. Tum nil supererit, nisi ut lapis sine manibus abscessus decidat, id est Christus ad iudicium descendat, et conterat statuam.

III. Cum deficient fides in terra, id est cum exigua et in paucis reperietur. Id enim indicat Dominus Luc. XVIII. de secundo suo adventu loquens cum ait: *Verumtamen Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra?* Id quod alii de fide in Deum, alii de fide erga homines exponunt, alii de utraque ut Theophylactus. Et certe qui hæc nostra tempora intuebitur, inveniet utramque magnopere desiderari. Nam quod ad fidem divinam attinet, quis non videt primo imperium infidelium, Turcarum, Paganorum nostro vitio latissime propagatum? Secundo quis non hæresum multitudinem et robor, ita ut integra regna ab Ecclesia abstracta sint? Ante nostra sæcula vix aut nunquam tot regna vel provinciæ ab

Ecclesia recesserit; sparsim tantum hæretici Catholicis immixti erant. Ubi igitur nunc fidem inveniet Christus? In Asia? Nequaquam; possidetur enim a Turcis, Tartaris, Persis, Græcis schismaticis. In Africa? Minime; incolitur a barbaris et Turcis. In Europa? At si excipias Italiam, Hispaniam, partem aliquam Galliæ, Germaniæ, Poloniæ, vix reperies nisi hæreticos. In America? At quam multi adhuc ibi gentiles; sed et inter fideles, quam multi Deum voce tantum confitentur, factis negant? Quam multorum fides mortua?

Quod si de fide hominum inter se loquamur, nihilo plus reperitur his temporibus; tanta enim est nunc hominum vanitas et perfidia ut locum habeat illud Ethnici *Nusquam tua fides*. Perit nunc antiqua sinceritas et confidentia, periit aurea illa sæcula, quibus alter alteri sine pignore, sine testibus, sine chirographo credebatur, mutuabatur, solvebatur: nunc sine his nemini creditur, imo et vix cum istis, quia etiam his adhibitis sæpe fides fallitur; nullus amplius in mentiendi pudor, pacta et promissa non servantur. Denique nec amicissimis ac notissimis, imo et propinquis pure quidquam creditur, omnia testibus, sigillis, pignoribus et chirographis communiri debent. Nimirum quia nunc Deo non confidimus, sed propriæ tantum industriæ, ideo apud homines etiam fidem perdimus. Judicet nunc qui vult, an non merito metuere vicinitatem illius diei possimus.

IV. Cum Romanum imperium deficiet. Id enim a decem regibus diripietur, et inter eos dividitur; quorum tres primos vincet Antichristus, et tunc reliqui septem semetipsos illi dedit; ut patet ex Ep. II. ad Thessal. c. II. Dan. c. VII. Apoc. XVII. estque communis patrum traditio. Hæc autem discissio et eversio Romani imperii sensim impletur, cum id sensim inclinatur et deficit; quod teste Daniele erit quarta et ultima monarchia, ante regnum Antichristi. Statuæ enim illius caput aureum designat imperium seu monarchiam Babylon, ob felicitatem, gloriam, amplitudinem; pectus argenteum imperium Persarum, ob ejus opulentiam; venter æneus imperium Græcorum, ob famam potentiæ et sapientiæ; tibiæ ferreæ imperium Romanum ob firmitatem, idque divisum, id est orientale et occidentale. Definit hoc tandem in decem digitos, cum dividitur in decem regna. Et tunc lapis, Antichristus, statuam hanc conteret. Sane jam una tibiæ illi præcisa a Turca, orientalis scilicet, quam diu jam stat super uno pede? Quot etiam alteri pedi nervi jam abstracti? Quot vulnera inflicta? Ubi ergo direptum et divisum erit ratione dicta, adhærebit Antichristo et deficiet a Romano

Pontifice, uti et ipsa Roma, ut habetur Apoc. XVII. ubi idcirco in eo statu Babylon et meretrix magna vocatur. Et sane sola obedientia Romani imperii erga Sedem Apostolicam videtur id hodie sustentare. Persimile enim mihi videtur imperium Romanum tribus amicis in foro stantibus et colloquentibus, quorum primo unus et deinde alter abscessit, remanetque solus tertius. Vocatur enim imperium Sacrum Romanum. En amicos tres. Sed imperium videtur magna ex parte abiisse, quia multa regna et provinciæ ab ejus imperio se subduxerunt, idque diviserunt, et sibi proprios reges creaverunt, ut fecerunt Hispani, Poloni, Angli, Franci, et jam subtracta est illi Africa, Asia, Ægyptus, Græcia, Italia, Syria. Deinde videtur jam abiisse sanctitas, aut certe brevis abitura; siquidem imperium Romanum, quantumvis nunc augustum, plenum est hæresibus Calvinii, Lutheri, Zwinglii, Hussitarum, Anabaptistarum. Solus illi titulus Romani superesse videtur. Væ illi ubi et hic recesserit! Unde nos omnes pro diuturnitate et conservatione Romani imperii orare jugiter deberemus. Ita enim Lactantius l. 7. cap. XXV. ait: «Cum caput illud orbis occiderit, id est, vicus esse cœperit, quod Sybillæ fore aint, quis dubitet venisse jam finem rebus humanis orbique terrarum? Illa est enim civitas quæ adhuc sustentat omnia, precandusque nobis et adorandus est Deus cœli, sit amen statuta ejus et placita differri possunt, ne citius quam putemus, tyrannus ille abominandus veniat, qui tantum facinus moliat, ut lumen illud effodiat, cujus interitu mundus ipse lapsurus est.» Eandem ob causam scribit Tertull. in apolog. c. XXXII. Christianos pro diuturnitate Romani imperii orare consuevisse.

V. Cum Evangelium per universum mundum prædicatum fuerit. Sic enim Christus Matth. XXIV. ait: *Prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet consummatio.* In quem locum S. Hieronymus ait: *Signum Domini adventus est, Evangelium in toto orbe prædicari, ut nullus sit excusabilis.* At vero his temporibus fides disseminatur in orbe prius incognito, pervenit ad Japones, Indos, Sinas, et Americæ provincias, adeoque totum pervasit orbem.

VI. Cum homines minime existimabunt, et nihil de judicio cogitabunt, sed edent et bibent, ement et vendent, plantabunt et edificabunt, uxores ducent et dabuntur ad nuptias, uti in diebus Noe, et Loth, in quibus repentinus venit interitus, sic enim testatur Dominus Matt. XXIV. Luc. XVII. et Luc. XII. *Qua hora non putatis Filius hominis veniet.* Et I. Thess. V. Apostolus: *Dies Domini sicut fur in nocte, ita*

veniet, inquit. *Cum dixerint pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.* Id vero nunc passim videmus, homines videlicet de judicio nihil prorsus cogitantes, sed de cibo tantum et potu, de emptione et venditione, de agricultura et ædificiis, de matrimoniis et nuptiis. Nemo unus putat, se vivo, mundi finem aut Antichristum adventurum. Omnes solum vitam cursum tenent, prandent, cœnant horis consuetis, eunt cubitum, et mane consurgunt more solito, colunt agros, et de futura messe cogitant ac loquuntur, de liberis solliciti sunt, quomodo filios evehant, filias nuptui dent, dotem iis atque hæreditatem parent, quasi mundi cursus perpetuo sit futurus; et quid aliud fecerunt homines paulo ante diluvium? Paulo ante incendium Sodomæ? Hoc idem faciunt homines, cum veniet mundi interitus. Quid si illi ipsi non essemus? Absit, absit, dicit quilibet nostrum, ut hoc mihi contingat. Volumus ergo diem illum procul a nobis esse? Simus, quales laudat et describit S. Paulus loco indicato ad Thessalonicenses dicens: *Vos autem fratres non estis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat. Omnes enim vos filii lucis estis et filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum: igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vigilemus et sobrii simus.* Dormiunt qui voluptatibus et cupiditatibus suis immersi, adventum Christi non cogitant. Vigilant qui bonis operibus inhaerentes, diem illum parati semper expectant: vigilemus itaque, si ab illo die nolimus deprehendi. Et hoc est quod nobis ex Apostolo oclamat hodie Ecclesia: *Fratres, hora est jam nos de somno surgere, nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus, Rom. XIII. sed quomodo surgendum, subdit: Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus, non in cubilibus et impudiciis, etc.* Excitavit olim hæc Apostoli vox a somno gravi et diuturno magnum illud Ecclesiæ lumen Augustinum: excitet igitur et nos, quia salus nostra et adventus Domini quotidie sit nobis propior. Totum tempus gratiæ S. Joannes vocat unam eamque novissimam horam, *Filioli, novissima hora est, I. Joan. II. Hinc dormientem mundum sancti aliquot viri jam olim excitare conati sunt, quasi jam hora illa elapsa esset, jam jamque sonitura, non quod determinatum tempus consummationis designarint, uti fecere Mahomet, Lutherus, et Stifelius Pseudo prophetae, sed propinquitatem denuntiarent.* Ita S. Medardus circa annum 540. S. Gregorius P. circa annum 592. S. Vincentius Valentius circa annum 1445. considerantes suorum temporum calamitates, hortabantur populum, ut

starent in procinctu ad expectandum diem Domini. Quemadmodum enim qui necessario facturus iter summo mane, non habet ad dormiendum nisi unam horam reliquam, subinde cum sonat primus, deinde secundus, denique tertius quadrans, a sociis excitatur, quasi metuens ne hora prorsus elapsa sonet et præveniat socium: ita faciebant sancti illi; clamaverunt ad primum, secundum, tertium horæ quadrantem, permoti suorum temporum calamitatibus, velut illius ultimi diei præludii. Metuendum ne brevisonet hora.

Sed quid interest, licet nobis viventibus non contingat illa sæculi consummatio? Annon sat superque nobis esse debet, quod unicuique nostrum in vitæ periodo eveniet idipsum, quod aliquando eveniet mundo? Annon prosequetur nos Antichristus, malus, inquam, genius, habens iram magnam, sciens quia tunc modicum tempus habeat? Annon tunc obscurabitur sol et luna, cum intellectus et oculorum lumen deficiet? Annon stellæ de cœlo cadent, cum omnia desiderabilia nostra corrudent et nos deserent, mundusque totus a nobis fugiet, et demum in momento coram nobis evanescent? Annon in terra corporis nostri erit pressura morborum et pugnantium inter se humorum? Hæccine nobis non sufficiunt? Quid vero, cum apparebit nobis Judex noster dubio et irato vultu? Quid si tunc Angeli pacis amare fleant? Quid si præ horrore dicturi simus montibus: *Cadite super nos?* Et vallibus: *Operite nos?* Itaque, auditores, non tam ad communem illam orbis, quam ad singularem uniuscujusque nostrum consummationem attendere nos oportet. Ne alioquin cum Thalete illo, dum sidera contemplamur, ad terram vero, in qua ambulamus, non attendimus, in foveam incidamus, et sic universo orbi ludibrium fiamus.

CONCIO IX.

DOCUMENTA.

I. Exemplum superiorum quanti sit. — II. Timor judicii nemini abjiciendus. — III. Præparatio ad judicium. — IV. Bene sperandum bonis. — V. Judicis adventus terribilis. — VI. Nihil eo adventu certius.

THEMA.

Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum polestate magna et majestate. Lucæ XXI.

Joannes in Apocalypsi cap. IV. vidit in spiritu speciem venturi nostri judicis Christi sedentis in magnifico throno, de quo procedebant fulgura et voces et tonitrua. Quibus symbolis non solum ostendit Deus suam potentiam, majestatem et magnificentiam, qua venturus est ad judicium; verum etiam modum et rationem, quam vult adhiberi a concionatoribus (in quorum ore et corde quasi in throno sedet) in eru-